

**Euroopa
meistrivõistlustel
hõbemedali
saavutanud purjetaja
MIA MARIA LIPSMÄE**

**Anija vallas on
uus lasteaedadesse
võtmise kord**

**Raasiku
vallavalitsus
jagas küladele
toetusraha**

**Loksa
gümnaasiumi
õpetaja ja huvijuht
TUULI LAUR
Kolgast**

Nr 14 (1480)

SÕNUMITOOJA

Kolmapäev, 3. aprill 2024

Kolga muuseumi juhataja ULVI MEIER ja fondihoidja NELE REIAL ning ajalookonverentsi jutujuht, ajaloolane OTT SANDRAK. Taamal pildil Tsitre suvituspõhise peahoone.

Ajalookonverents Kuusalu kihelkonna suvituskohadest

ÜLLE TAMM
„Eesti merekuurorte tutvustava trükise esikaanel on 1923. aastal Loksa, Vösu ja Käsmu koos Haapsalu, Kuressaare, Pärnu, Narva-Jõesuu ja Pirita-ga,“ lausus turismiloolane **Tiit Kask** 22. märtsil Loksa kultuurikeskuses toimunud ajalookonverentsil.

Samal aastal trükitud rannasõidu-liinide sõidukava järgi sõitis reisijate aurik Kungla kaks korda nädalas Tallinnast üle Tsitre, Loksa ja Käsmu Vösule. Merekuurortide trükises on Loksa kohta kirjas, et vabrikust lõuna poole rannäärse metsa ehitati umbes 5 aasta jooksul ilusaid suvemaju-villasid. Ehitusega tegid algust tellisevabriku direktor **Boris Mölder**, insener **Jaron**, doktor **Köhler**. Loksal oli siis 18 suvemaja, enamasti 10-12toalised ehitused avarete klaasrõududega.

Ajalookonverentsil viimaseks esinenud **Reet Vaher** Vana-Loksa Seltsist täpsustas, et vabrik ja maa kuulusid Kolga mõisnikule **Stenbockile**, kes jagas suvilakrunt vabriku juhtidele, kaupmeestele, laevakapteenidele. Enamik villasid on põle-

nud, neist on alles 7.

Villaomanikke oli ka Tallinnas tegutsenud ettevõttest J. Puhk&Pojad. Kolga krahvi arsti **Georg Köhleri** tütre abielulised Puhkide perre – **Anna-Elisabeth** oli abielus **Voldemari Puhkiga** ja **Elise-Marie** abikaasa oli **Eduard Puhk**.

Aastal 1934 Eesti kuurortidest avaldatud trükises on Loksa kohta kirjas, et see on oma vabrikutega kenamaid rannakülasid Eestis ja Hara saar kõrge tuletorniga on pärl Eesti saarte hulgas.

Eesti Kunstiakadeemia vanemteadur **Epp Lankots** tutvustas konverentsil nõukogudeaegseid suvilaid ja puhkebaase Kuusalu piirkonnas. Salmistul olid Tööstusprojekti puhkebaas ja selle vastas postidel eriline ehitus, mis kuulus Raasiku Elektrile.

Andineemes oli EKE puhkebaas, mis on lammutatud. Eriliseks saun-suvilaks nimetas ta Kuusalu kolhoosi sauna Põhja külas, kus on tehtud film „Naine kütab sauna“. Maja arhitekt on **Raul Küla**.

Loksa ehitistest tõi ta esile ETKVLi puhkebaasi mere ääres Nõmme linnaosas. Tõeliseks kunstiteoseks nimetas Kuivoja

puhkekeskust, mis ehitati aastatel 1979-1981 Autode Remondi-Katsetehase ja Koeru Autoremonditehase spordi- ja puhkekompleksiks. Arhitekt on **Andres Alver**.

Lahemaa staažikas giid **Anne Kurepalu** meenutas ekskursioone rahvuspargis ajal, kui kogu põhjaranniku ala asus nõukogude piiritsoonis ning ekskursioonile tulnud bussitärele sõitjatele tuli taotleda load ehk propuskid, mida piirivalvurid kontrollisid. Piki mere-randa olid traataiad, Juminda ja Pärissaare poolsaare tippu minna ei tohtinud. Ka ei olnud lubatud mere ääres pildistada. Loksal käidi ekskursioonirahvaga Põhjaranniku restoranis söömas ja külastati Lahemaa kaubamaja. Keelatud koht oli ka Estonia teatrirahva kunagine suvituskohas Pikakose, kus selle hilisema perenaise **Laine Sundja** juures siiski käidi, kuid aruandesse kirja ei pandud. Põhisaare oõbimiseks oli Viitna motell. Oõbida sai veel Ojaäär-sel ja majutuskoht oli Nõmme-veksi endises koolimajas.

Anne Kurepalu kirjeldas, kuidas kunstnik **Edgar Valterilt** telliti 1970ndate aastate keskel Lahemaa rahvuspargi värviline,

lõbusate piltidega kaart. Enne trükkimist kontrollis Glavlit ehk tsensuur ja kaarti tuli muuta – rannajoon teha tegelikust sirgema, Hara saare pidi kaardilt kustutama ja osa teedest samuti. Õige kaart trükiti 1990ndatel aastatel.

Kolga mõisa juhataja **Ulvi Meieri** ja fondihoidja **Nelle Reiali** esitlusteema oli „Kuusalu kihelkonna suvituskohad Tsitre“. Tegemine on kihelkonna kõige vanema suvituskohaga, mille rajab Kolga krahv **Karl Magnus Stenbock**. Suveaeg oli 11 väljapääsu, söögisaali mahtusid korraga sööma 50 inimest. Sinna sõitis suveks kokku Stenbockide perekond mitmelt poolt Euroopast. Korraldati väljasõite Pedassaarele, matku Muuksi mäele ja Turje keldrite juurde. See suvituskompleks on praeguseks hävinenud.

Reet Vaher luges konverentsil ette Vana-Loksa Seltsi liikme **Eha Gnadebergi** meenutused sellest, kui alates 1960ndatest aastatest 1980ndate lõpuni suvitatsid Loksa perede eramajade ja korterite nende jaoks vabastatud tubades Moskva ja Leningradi intelligents – teadlased, õppejõud. Paljud olid stammkunded.

Raasiku valda rajatakse mandri-Euroopa üks suurim akupark

KÜLLI KOPPELMAA
Eesti taastuvenergiaettevõtte OÜ Evecon rajab koostöös Prantsusmaa ettevõttega Corsica Sole Harjumaale kaks mandri-Euroopa võimsaimat akupargikompleksi, mis katavad suure osa Eesti võimsusreservi vajadusest – nende võimsus on kokku 200 megavatti. Üks 100 megavattine akupark tehakse Kiisale, teine Aruküla lähedale Järsi külla, Eleringi Aruküla alajaama kõrval asuvalle Sepa kinnistule.

Eveconi tegevjuht **Karl Kull** selgitas, et akupark koosneb konteinerite suurusest salvestitist, mis hakkavad toetama Baltimaade elektrivõrgu stabiilsust, kui see ühendatakse tuleva aasta alguses lahti Venemaa võrgust. Salvestid aitavad reguleerida võrgu sagedust – sageduse tõusu või languse korral aitavad salvestada või toota elektrit, et muudatuste mõju stabiliseerida.

Ta põhjendas akuparkide asukohavalikut peamiselt hea koostööga kohaliku omavalitsuse ja maaomanikuga.

„Akupargid ei ole odavad ning oluliseks sai see, et lähedal on Eleringi alajaam,“ sõnas Karl Kull.

Akuparkide rajamiseks loodi prantslastega ühine OÜ Baltic Storage Platform. Ettevõtte kavatses akuparkide rajamiseks investeerida paarsada miljonit eurot. Kummasegi parki tuleb paarkümmend salvestitega konteinerit. Aruküla akupargi pindala on kokku ligi 18 000 ruutmeetrit, sellest maapealse osa suurus üle 2300 ruutmeetri.

Sügisel väljastas Raasiku vallavalitsus akupargi rajamiseks ehitusloa. Ehitus algab tänavu, valmimine sõltub Eveconi tegevjuhi sõnul liitumispunkti valmisolekust.

Möödunud nädalal kirjuta-

Mandri-Euroopa üks kahest võimsaimast akupargist rajatakse Raasiku valda Järsi külla Eleringi Aruküla alajaama kõrval.

sid Raasiku vallavanem **Toomas Teeväli** ja OÜ Baltic Storage Platform tütarfirma Evecon Solar 435 OÜ juhataja liige **Aivar Mäemets** alla koostöölepingule roheenergia ja varustuskindluse edendamiseks ning kohaliku kogukonna toetamiseks. Selles deklareeritakse, et Evecon Solar 435 OÜ ning Raasiku vald soovivad edendada taastuvenergia tootmist ja kasutamist ning energia varustuskindlust Raasiku vallas. Osapooled mõistavad, et taastuvenergia ja varustuskindluse edendamiseks on parim viis tegevuse kohaliku kogukonna toetusel ja koostöös kohaliku kogukonnaga.

Koostööleppes on kirjas, et Evecon Solar 435 maksab Järsi külas asuva akupanga opereerimise perioodil kohaliku kogukonna toetuseks 25 000 eurot aastas.

„Eestis kehtestab seadus kohaliku kasu mudeli ainult tuulikutele. Eveconi jaoks on oluline kõigi meie kõrgepingeprojektidega toetada kohalikku kogukonda. Me tegutseme ja peame tagasi andma,“ lausus Karl Kull.

Toetust makstakse alates akupanga kasutusalga väljastamisest kuni opereerimise lõpuni juhul, kui Eestis ei kehtestata seda üldise kohustusena. Kui see kehtestatakse ja on suurem kui 25 000 eurot, lõpetab Evecon Solar 435 vallale toetuse maksmise. Kui on väiksem, jätkab ettevõtte vallale selle võrra väiksema toetuse maksmist.

Raasiku vallavalitsus kohustub tagama, et toetust kasutatakse kogukonna heaolu parandamiseks, võimalusel tuleb lähtuda eesmärgist suurendada kogukonna teadlikkust ja toetust taastuvenergia tootmisele ja kasutamisele ning varustuskindluse parandamisele.